

2. Никитина Н. Р. Режим рабочего времени и его виды: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Москва, 2011. 170 с.
3. Томашевский К. Л. Компьютерное надомничество (телеработа) как одна из гибких форм занятости в XXI в. *Трудовое право в России и за рубежом*. 2011. № 3. С. 32–35.
4. Коркин А. Е. Нетипичные трудовые отношения: заемный труд, телеработа и работа по вызову: моногр. Москва: Инфотропик Медиа, 2013. 208 с.
5. Чанышев А. С. Правовое регулирование рабочего времени и времени отдыха в странах Скандинавии: моногр. Москва: Проспект, 2016. 128 с.
6. Луданик М. В. Дистанционная занятость на российском рынке труда: формирование, развитие и механизмы регулирования: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05. Москва, 2006. 220 с.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі: Закон України від 05.02.2021 р. № 1217-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 19. Ст. 171.
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 61. Ст. 2108.
9. Про затвердження Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування: положення Пенсійного фонду України від 18.06.2014 р. № 10-1. *Офіційний вісник України*. 2014. № 57. Ст. 1568.
10. Закон про електронні трудові книжки: перспективи кадрової «п'ятирічки». URL: <https://ekadrovik.mcfr.ua/874725>

УДК 349.3

Удовенко О. В.,

здобувач кафедри правознавства
 Східноукраїнського національного університету
 імені Володимира Даля

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Стаття присвячена обґрунтуванню потреби створення та прийняття проєкту спеціального закону України про грошове забезпечення військовослужбовців, а також окресленню структури та основного змісту цього законопроєкту. В загальних положеннях пропонуваного проєкту Закону визначається: об'єкт правового регулювання; сфера застосування Закону; поняття, сутність грошового забезпечення військовослужбовців; управління системою грошового забезпечення; принципи, підстави та умови грошового забезпечення; обмеження принципу рівності грошового забезпечення; особливості зміни розміру грошового забезпечення; особливості припинення та призупинення права на грошове забезпечення. В окремих розділах запропоновано врегульовувати сутність, підстави та умови нарахування та виплати щомісячних основних, щомісячних додаткових та одноразових додаткових видів грошового забезпечення, а також комплекс додаткових гарантій грошового забезпечення військовослужбовців. Обґрунтовується, що створення та прийняття запропонованого проєкту Закону України сприятиме: реальному підвищенню (до належного рівня) соціальної безпеки військовослужбовців в Україні; зближенню національного законодавства про військову службу та правовий статус військовослужбовців до відповідного законодавства держав Північноатлантичного альянсу; наближуватиме стандарти

гідної праці та соціальної безпеки професійних публічних службовців в Україні до відповідних стандартів, що передбачені у державах-членах ЄС, котрі також є членами Альянсу.

Ключові слова: військова служба, військовослужбовець, грошове забезпечення, заробітна плата, працівник, реформа законодавства.

The article focuses on the substantiation of the need for the creation and adoption of a draft special law of Ukraine on financial support of military personnel, as well as to outline the structure and main content of this draft law. The general provisions of the proposed draft Law define: the object of legal regulation; the scope of the Law application; the concept and the essence of military personnel financial support; the cash support system management; principles, grounds and conditions of cash security; restrictions on the principle of cash security equality; peculiarities of changing the amount of cash collateral; peculiarities of termination and suspension of the right to a monetary allowance. In separate sections, it is proposed to settle the essence, grounds and conditions for the accrual and payment of monthly basic, monthly additional and one-time additional types of cash support, as well as a set of additional guarantees for military personnel cash support. It is substantiated that the creation and adoption of the proposed draft Law of Ukraine will contribute to: a real increase (to an appropriate level) of the social security of military personnel in Ukraine; convergence of national legislation on military service and the legal status of military personnel in the corresponding legislation of the states of the North Atlantic Alliance. This will bring the standards of decent work and social security of professional public servants in Ukraine up to the corresponding standards stipulated in the EU member states, which are also members of the Alliance.

Keywords: military service, military personnel, financial support, wages, employee, legislative reform.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день правове регулювання грошового забезпечення військовослужбовців (ГЗВ) в Україні характеризується множиною проблем, серед яких можна виокремити наступні: 1) правове регулювання нарахування, виплати та отримання винагороди військовослужбовця регулюється переважно на рівні низки підзаконних актів; 2) для військовослужбовців в межах правового регулювання ГЗВ передбачається нижчий рівень гарантій забезпечення права на винагороду, в порівнянні з іншими працівниками, зокрема: а) в частині визначення розміру доплати за науковий ступінь та за вчене звання (за науковий ступінь доктора філософії військовослужбовець отримує доплату в розмірі 5%, а за науковий ступінь доктора наук – 10%, хоча, наприклад, науково-педагогічним, науковим і педагогічним працівникам закладів вищої освіти встановлюються доплати за науковий ступінь доктора філософії та доктора наук у розмірах відповідно 15% та 25%); б) виконання військовослужбовцем службових обов'язків понад встановлений службовий час, а так само в дні відпочинку не розуміється в якості фактичної підстави для отримання додаткового ГЗВ (також з цього правила не робиться виключень), хоча за загальним правилом (ч. 2 ст. 72 Кодексу законів про працю України) передбачається, що оплата за роботу у вихідний день обчислюється за правилами ст. 107 КЗпП України.

Попри нагальну потребу вирішення цих та інших проблем правового регулювання ГЗВ слід констатувати, що на сьогоднішній день серед вітчизняних юристів-трудоиків відсутні комплексні теоретико-практичні пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства України в частині ГЗВ, якими було би: 1) враховано особливості поточного регулювання винагороди військовослужбовців; 2) вирішено (наскільки це можливо) нагальні проблеми правового регулювання ГЗВ; 3) уможливлено консолідацію та універсалізацію норм про винагороду за роботу військовослужбовців; 4) враховано досвід правового регулювання держав-членів Європейського Союзу (ЄС), котрі також є членами Організації Північноатлантичного договору (ОПД).

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. Хоча по сьогодні ученими ще не висловлювались пропозиції щодо створення окремого законодавчого акту про ГЗВ, слід зауважити, що на проблематику нормативно-правових гарантій захисту права на оплату праці військовослужбовців та на можливості вирішення цих проблем шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства вже у тій чи іншій мірі звертали увагу вітчизняні юристи-трудовики, серед яких: О. С. Арсентьєва, О. П. Бортник, О. М. Глушко, В. В. Гончарук, О. Ю. Дрозд, І. В. Зіноватна, Ю. Ю. Івчук, Г. А. Капліна, В. Л. Костюк, Л. В. Котова, О. В. Лавріненко, Є. Ю. Подорожній, М. С. Поліщук, Г. В. Татаренко, Н. М. Хуторян, О. М. Ярошенко та інші учені. Наукові напрацювання цих учених, в сукупності із тенденціями правового регулювання ГЗВ в державах Північноатлантичного альянсу, а також з урахуванням норм чинного законодавства й концепції ГЗВ, дають підстави стверджувати про можливість формулювання актуальних пропозицій стосовно створення проекту Закону України «Про грошове забезпечення військовослужбовців».

Відтак, **метою** цієї наукової статті є спроба сформулювати комплексну пропозицію щодо створення спеціального законодавчого акту про ГЗВ в Україні. Ця мета досягатиметься шляхом виконання наступних завдань: 1) обґрунтувати доцільність створення та прийняття Закону України «Про ГЗВ»; 2) на основі норм чинного законодавства та нормативно-правових актів держав-членів ОПД окреслити структуру та основний зміст пропонованого законопроекту (зосередити основну увагу на загальних положеннях цього проекту Закону); 3) визначити подальші перспективи прийняття пропонованого законопроекту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще в 2007 р. вітчизняний учений В. Й. Пашинський пропонував розробити та прийняти проект нового Закону України «Про правовий статус військовослужбовців в Україні», серед основних положень якого мало бути законодавче визначення засад ГЗВ [1, с. 17]. Попри це, вже сьогодні в Україні вбачається потреба у створенні спеціального законодавчого акту про ГЗВ, приймаючи до уваги наступні обставини: 1) серед держав-членів ОПД не досить поширеною є практика створення та прийняття спеціальних законодавчих актів, присвячених виключно правовому регулюванню ГЗВ; 2) за останні роки у державах-членах ЄС спостерігаються процеси перегляду підходів до унормування питань оплати праці професійних публічних службовців загалом та військовослужбовців, зокрема (прикладом цьому є Румунія, в якій з 1999 р. діяв Закон про заробітну плату військовослужбовців [2], що скасовувався Рамковим Законом «Про єдину заробітну плату в публічному секторі» 2009 р. [3], який в 2017 р. був замінений іншим Рамковим Законом про оплату праці публічних службовців [4]). Додатково слід зазначити, що серед держав-членів ОПД переважним є закріплення норм про ГЗВ у множинні нормативно-правових актів за такою логікою: основні засади ГЗВ містяться в законодавчих актах про військову службу та про правовий статус військовослужбовців; ці засади знаходять конкретизований вияв у підзаконних актах. Наприклад, у Республіці Польща (РП) основні засади ГЗВ регламентовані положеннях законів РП «Про загальний обов'язок щодо захисту РП» [5] та «Про військову службу професійних солдатів» [6], а конкретизуються засади винагороди військовослужбовців саме в розпорядженнях Міністра національної оборони [див., напр.: 7].

Разом із тим, слід зазначити, що в нашій державі ГЗВ на законодавчому рівні (у положеннях законів України «Про військовий обов'язок і військову службу» [8], «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [9], «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» [10] та ін.) врегульовується лише фрагментарно, а загальні норми трудового законодавства про оплату праці не спроможні у достатній мірі врегулювати особливі суспільні відносини з приводу задоволення права військовослужбовця на ГЗВ. При цьому основні засади винагороди військовослужбовців врегульовується на підзаконному рівні, а саме в низці урядових актів (постанови від 17 липня 1992 р. № 393 [11], від 15 червня 1994 р. № 414 [12], від 22 грудня 1995 р. № 1037 [13] та ін.), актів Міноборони України (в наказах від 01 березня 2018 р. № 90 [14], від 07 червня 2018 р. № 260 [15]) і т. д.

Враховуючи викладене, доцільність створення та прийняття проекту Закону України «Про ГЗВ» обґрунтовується наступними обставинами: 1) право на винагороду за роботу не може врегульовуватись на підзаконному рівні (принаймні в частині окреслення основних засад цього явища), адже безпосереднім чином стосується одного з базових прав людини – права на відплатне виконання роботи; 2) право на винагороду у публічному секторі характеризується численними особливостями перебігу відповідних суспільних відносин, унормування яких не може належним чином бути здійснене загальними нормами законодавства про працю, а також окремими трудово-правовими нормами адміністративного законодавства про винагороду професійних публічних службовців (тим більше, наразі на законодавчому рівні вони врегульовують ГЗВ лише фрагментарно). Безпосереднім чином вказане стосується також правового регулювання винагороди військовослужбовців за виконання ними роботи на військовій службі.

З огляду на викладене, вбачається доцільність у створенні та прийнятті проекту Закону України «Про ГЗВ», зокрема, такого змісту:

1. Розділ I «Загальні положення», що буде складатись зі статей:

1) стаття 1 «Об'єкт правового регулювання», в якій слід зазначити, що метою даного законодавчого акту є встановлення системи оплати праці військовослужбовців, а також: а) нормативне забезпечення гідної оплати праці військовослужбовців; б) створення законодавчої бази для розробки системи обґрунтування політики грошової винагороди службовців за виконання роботи на військовій службі, нагляду та контролю за застосуванням відповідної державної політики; в) розробка системи розподілу бюджетних коштів, виділених на ГЗВ;

2) стаття 2 «Сфера застосування Закону», в якій слід вказати, що норми цього законодавчого акту містять основні засади ГЗВ і поширюються на відносини оплати роботи військовослужбовців, реалізації ними права на винагороду та захисту цього права;

3) стаття 3 «Грошове забезпечення військовослужбовців», в якому доцільно: а) закріпити право військовослужбовця на винагороду за виконувану ним роботу у вигляді ГЗВ; б) визначити поняття такого забезпечення; в) окреслити її видову структуру, а саме: основні складові щомісячної винагороди; додаткові складові щомісячної винагороди; одноразові додаткові складові винагороди (непостійні винагороди, зокрема – щорічна винагорода).

Крім того, в пропонованій статті законопроекту доцільно ввести в нормативний обіг категорію «мінімальне ГЗВ», що є особливим виявом мінімальної заробітної плати й корегується нею з урахуванням специфіки військової служби;

4) стаття 4 «Управління системою ГЗВ», що визначатиме коло суб'єктів, на яких законодавцем покладаються обов'язки з ГЗВ. Додатково у законопроекті слід вказати, що контроль за застосуванням положень законодавства, які стосуються грошової винагороди військовослужбовців, здійснюється Кабінетом Міністрів України через Міністерство оборони України;

5) стаття 5 «Принципи ГЗВ», систему яких повинні складати такі засадничі ідеї: а) загальноправові принципи; б) галузеві принципи трудового права; в) особливі принципи ГЗВ (принципи гарантованості виплати гідного ГЗВ; впливу продуктивності роботи військовослужбовця та умов його служби на розмір ГЗВ; матеріальної заінтересованості військовослужбовців в ГЗВ і т. д.);

6) стаття 6 «Підстави та умови ГЗВ», що має окреслювати перелік основних фактів і обставин практичної дійсності, які є достатніми для того, щоби особа могла отримати ГЗВ. При цьому слід врахувати, що за ознакою сутнісного вияву такі підстави поділяються на: а) фактичні підстави: укладання та дія контракту про проходження військової служби; наявність статусу військовослужбовця протягом періоду, за який має виплачуватись ГЗВ і т. д.; б) нормативна підстава (конкретні норми чинного законодавства, крізь призму яких фактичні підстави стають достатніми); в) процедурно-процесуальні підстави (судове рішення про поновлення на посаді; дії та рішення повноважних суб'єктів у межах процедур здійснення ГЗВ). Що ж стосується основних умов

ГЗВ, то до них в пропонованій нормі слід віднести: а) умови виконання роботи: інтенсивність служби; особливі умови служби; б) особливі характеристики військовослужбовця; в) темпоральна умова ГЗВ (тривалість перебування на службі; виплата винагороди у поточному місяці за попередній); г) умова тривання правовідносин за контрактом; г) нормативно-фінансова умова (розмір ГЗВ визначається Урядом; ГЗВ виплачується в межах асигнувань, передбачених кошторисом на ГЗВ).

7) стаття 7 «Обмеження принципу рівності ГЗВ», в якому слід зазначити, що додатково ГЗВ не виплачується за службу: а) в святкові, вихідні та неробочі дні; б) понад установлений службовий час, в дні відпочинку на території проведення операції Об'єднаних сил, під час дії воєнного (надзвичайного) стану;

8) стаття 8 «Зміна розміру ГЗВ», що повинна передбачати правило, згідно якого відповідна зміна розміру винагороди відбувається: станом на дату обставин, що виправдовують таку зміну (у разі виникнення обставин, що спричиняють збільшення винагороди); першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому виникли обставини, що виправдовують зміну (у разі виникнення обставин, які спричиняють зменшення винагороди). Також у цій нормі законопроекту слід закріпити правило, відповідно до якого в ситуаціях, коли право на збільшену винагороду у військовослужбовця виникло протягом календарного місяця, ГЗВ за період до кінця цього місяця обчислюється в розмірі 1/30 місячної заробітної плати за кожен день виконання службовцем покладеної на нього військової роботи. Додатково слід закріпити правило, згідно якого кошти, що залишились у результаті зменшення винагороди військовослужбовців за період перебування їх на лікарняному, а також в неоплачуваних відпустках (інших ситуаціях, коли їх право на винагороду було призупинено), повинні бути повністю розподілені (після закінчення звітного періоду) на винагороди службовцям за виконання ними службових завдань замість військовослужбовців, що перебували на лікарняному (чи в інших станах, пов'язаних зі зменшенням розміру винагороди чи з призупиненням права на ГЗВ);

9) стаття 9 «Припинення та призупинення права військовослужбовця на ГЗВ», що повинно передбачати правило, відповідно до якого право на винагороду військовослужбовця втрачається в останній день місяця, коли така особа була звільнена з професійної військової служби чи померла (загинула). Що ж стосується втрати права військовослужбовця на ГЗВ, то таке може мати місце: а) протягом усього періоду звільнення службовця від роботи у разі, коли: він вчасно не надав безпосередньому керівнику документ медичної установи, що звільняє його від виконання роботи на певний час (коли вчасне ненадання документу не обумовлене причинами, що не залежали від військовослужбовця); в результаті перевірки буде встановлено неправильне використання лікарняного листа чи іншого документу, на підставі якого службовець звільняється від виконання роботи на певний час; в результаті перевірки буде встановлено факт підробки лікарняного листа; б) протягом періоду з дня, коли військовослужбовець повинен був вийти на роботу, до дня, коли він вийшов на роботу, якщо в результаті перевірки військово-лікарська комісія визначить в якості дати припинення непрацездатності військовослужбовця дату, що передує даті, зазначеній у медичній довідці.

2. Розділ II «Щомісячні основні види ГЗВ», що буде складатись із статей 10 «Посадовий оклад військовослужбовця», 11 «Оклад за військовим званням», 12 «Надбавка за вислугу років», змістовну основу яких можуть складати розділи II, III, IV та V Порядку виплати ГЗВ ЗСУ та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 07 червня 2018 р. № 260;

3. Розділ III «Щомісячні додаткові види ГЗВ», який складатимуть статті 13 «Надбавки військовослужбовця», 14 «Доплати військовослужбовця», 15 «Премії військовослужбовця», 16 «Спеціальні постійні винагороди військовослужбовця», 17 «Підвищення посадового окладу військовослужбовця».

4. Розділ IV «Одноразові додаткові види ГЗВ», що буде складатись зі статей 18 «Непостійні винагороди військовослужбовця», 19 «Щорічна винагорода військовослужбовця»

(запроваджуватиме в Україні право військовослужбовця на відповідну винагороду, котра передбачається в окремих державах-членах Північноатлантичного альянсу та мала місце в нашій державі до 2006 р.), 20 «Допомоги військовослужбовцю».

5. Розділ V «Додаткові гарантії ГЗВ», що буде складатись, зокрема, зі статей 21 «Право військовослужбовця на захист права на гідне ГЗВ», 22 «Компенсація за невчасне за затримку у виплаті ГЗВ».

Висновки. Підводячи підсумок викладеному, можемо дійти думки, що створення та прийняття проєкту Закону України «Про ГЗВ» сприятиме універсалізації та консолідації норм про винагороду військовослужбовців на законодавчому рівні, а відтак – становитиме собою додаткову важливу гарантію забезпечення права вказаних працівників на винагороду. Таким чином, створення та прийняття запропонованого проєкту Закону України сприятиме: 1) реальному підвищенню (до належного рівня) соціальної безпеки військовослужбовців в Україні (наприклад, ці працівники, так само, як і в державах-членах ОПД отримують право на щорічну заробітну плату, а також на диференційовані надбавки за шкідливі умови роботи на військовій службі тощо); 2) зближенню національного законодавства про військову службу та правовий статус військовослужбовців до законодавства держав Північноатлантичного альянсу; 3) наближуватиме стандарти гідної праці та соціальної безпеки професійних публічних службовців в Україні до відповідних стандартів, що передбачені у державах-членах ЄС, котрі також є членами Альянсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пашинський В. Й. Конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2007. 21 с.
2. Privind salarizarea și alte drepturi ale personalului militar din instituțiile publice de apărare națională, ordine publică și siguranță națională, precum și acordarea unor drepturi salariale personalului civil din aceste instituții : Lege din 20.07.1999 № 138/1999. *Portal legislativ* : [сайт]. URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/18829>
3. Privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice : Lege din 05.11.2009 № 330/2009. *Portal legislativ* : [сайт]. URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/113154>
4. Privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice : Legea 153/2017 Cadru. *Ministerul Muncii și Protecției Sociale* : [сайт]. URL: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/L153/Lege-cadru_nr153-2017_actualiz_iulie2019.pdf
5. O powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej : Ustawa z dnia 21.11.1967. *Kancelaria Sejmu RP*. [сайт]. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19670440220>
6. O służbie wojskowej żołnierzy zawodowych : Ustawa z dnia 11.09.2003. *Wojskowe Biuro Emerytalne w Bydgoszczy*. [сайт]. URL: https://wbebydgoszcz.wp.mil.pl/u/DzU_2019_330.pdf
7. W sprawie dodatków do uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych : Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28.12.2016. *Dziennik Ustaw*. 2016. Poz. 853. S. 1-20.
8. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.
9. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.
10. Про Статут внутрішньої служби ЗСУ : Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 194.
11. Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони та членам їхніх

сімей : Постанова КМ України від 17.07.1992 № 393 (у ред. від 15.06.2019). *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-п>

12. Про види, розміри і порядок надання компенсації громадянам у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці : Постанова КМ України від 15.06.1994 № 414. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/414-94-п>

13. Про надбавки до посадових окладів осіб, зайнятих на шифрувальній роботі : Постанова КМ України від 22.12.1995 № 1037. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1037-95-п>

14. Про встановлення тарифних розрядів за посадами осіб офіцерського складу Збройних Сил України : Наказ Міноборони від 01.03.2018 № 90. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-18>

15. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям ЗСУ та деяким іншим особам : Наказ Міноборони України від 07.06.2018 № 260. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18>